

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Pöyhönen, Sari; Viitanen, Pietu

Title: Kielimatka Muuramesta Vöyriin

Year: 2014

Version:

Please cite the original version:

Pöyhönen, S., & Viitanen, P. (2014). Kielimatka Muuramesta Vöyriin. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 18.12.2014(Joulukuu). <http://www.kieliverkosto.fi/article/kielimatka-muuramesta-voyriin/>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Kielimatka Muuramesta Vöyriin

Sari Pöyhönen ja Pietu Viitanen

Suomi on kiinnostava maa. Vain muutaman tunnin ajomatkan päässä voi löytää toisen todellisuuden, vaikka taivaankansi on sama. Kävin marraskuussa tutustumassa Vöyrissä toteutettuun ruotsinkieliseen turvapaikanhakijoille suunnattuun kotoutumiskoulutukseen, jota rahoittaa kolmen vuoden ajan Svenska kulturfonden. Olin rahoittajien pyynnöstä tapaamassa koulutuksen toteuttajia ja koulutukseen osallistujia. Mukanani oli poikani Pietu, joka käy 8. luokkaa Muuramessa. Hänelle ruotsi on yhtä tervanjuontia. Ei auta, että pikkuserkkuja asuu Göteborgissa tai että isomummi oli kaksikielinen. Ruotsin kielellä on hyvin ohut kosketus (oppikirjakin on säästynyt siistinä) hänen elämässään. Seuraavassa kerromme matkasta omin sanoin.

Tutkija ja äiti kentällä

Vöyri on n. 6700 asukkaan kaksikielinen kunta ruotsinkielisellä Pohjanmaalla – Vaasasta

puolen tunnin ajomatkan päässä. Ruotsinkielisiä on 82,5 prosenttia, suomenkielisiä 12,9 prosenttia ja muita kieliä puhuvia 4,6 prosenttia. Vöyrin lähellä Oravaisissa on vastaanottokeskus, joka on toiminut vuodesta 1991. Paikkoja on 275, tällä hetkellä asukkaita n. 160. Yksin tulleille lapsille ja nuorille on oma ryhmäkoti Ruthsgården. Muurame on n. 9700 asukkaan suomenkielinen kunta Jyväskylän kupeessa. Suomenkielisiä on 98,8 prosenttia, 0,1 ruotsinkielisiä ja 1,0 muunkielisiä. Vöyri ja Muurame ovat kuin kaksi marjaa: rusina ja peruna.

Vöyrissä on elokuusta lähtien kokeiltu ruotsin kielen ja liikunnan opetusta Oravaisten vastaanottokeskuksen asukkaille. Kokeilusta vastaa Folkhälsan Norrvalla.

Miksi ruotsia ja miksi liikuntaa? Vöyri ja Oravainen ovat suomenruotsalaisia kuntia, joissa enemmistö (yli 80 prosenttia) puhuu äidinkielenään ruotsia. Turvapaikanhakijat saattavat joutua odottamaan päätöstä useita vuosia, ja elämän juurruttaminen paikkakunnalle helpottuu ruotsin kautta – näin perustellaan. Liikunta on monelle turvapaikanhakijalle outo elämänmuoto ja harrastus. Siitä on todettu olevan hyötyä niin mielenterveyden kuin fyysisen jaksamisenkin kannalta. Opettajat kertoivat, että jotkut oppivat uimaan vasta nyt aikuisena, ja pelkkä veteen tutustuminen on ollut jo suuri askel.

Monet turvapaikanhakijat opiskelevat myös suomea, mistä kerrotaan olevan etua ajatellen työllisyys- ja opiskelumahdollisuuksia Pohjanmaalla ja muualla Suomessa. Tällä hetkellä Oravaisten vastaanottokeskuksessa on 160 asukasta. Suurin osa asukkaista tulee sotaa käyvistä maista, tai ovat muuten olleet vainottuja lähtömaassaan. Tapasimme henkilöitä, jotka olivat Syyriasta, Afganistanista, Palestiinasta, Nigeriasta ja Ukrainasta.

Työmatkani tarkoituksena oli kuulla, millaisia kokemuksia Folkhälsanin opettajilla ja Oravaisten vastaanottokeskuksen henkilökunnalla oli kokeilun alkuvaiheesta. Opettajat olivat pitkän tien kulkijoita – opettaneet 10–20 vuotta maahanmuuttajien kursseilla suomea ja ruotsia. Yksi opettaja oli työskennellyt aiemmin vastaanottokeskuksessa. Keskustelimme paljon sekä opettajien että opiskelijoiden jaksamisesta. Opiskelijat elävät eräänlaisessa välitullassa. Ensimmäinen (yleensä kielteinen) päätös tulee Maahanmuuttovirastosta nopeasti, mutta seuraavat päätökset kestävät. Monilla on perhe mukanaan. Lapset asettuvat kouluun, puoliso opiskelee myös – kaikki saattavat olla koulun penkillä. Huolena karkotus, perheen tulevaisuus. Oppimismotivaation ylläpito ei ole aina helppoa. Kurssille osallistuvat vaihtuvat päätöksien myötä. Huoli – joskin myös ilo – on yhteinen.

Pääsimme tutustumaan myös kolmeen ryhmään. Ehkäpä jännittävintä ryhmäläisille oli se, kun piti esitellä itsensä ruotsiksi. Monet olivat tähän tilanteeseen tottuneet. Minusta tuntui siltä, että Pietu oli jäänsärkijä. Nuori poika, suomenkielinen, itekin oppija. Huomasin Pietun eleistä, että hän ymmärsi aika paljon siitä, mitä tämän ryhmän opiskelijat kertoivat itsestään.

Toisessa ryhmässä oli aikuisia maahanmuuttajia, jotka opettelivat kirjoittamaan ja

lukemaan. Heillä ei siis ole (todettua) luku- ja kirjoitustaitoa omalla äidinkielellään. Tässä ryhmässä oli sekä ns. myöhään maahan tulleita nuoria (yli 15-vuotiaita) että yli 40-vuotiaita.

Kolmas ryhmä oli tarkoitettu nimenomaan vastaanottokeskuksen asukkaille, mutta sinne oli sulahtanut joukkoon myös kaksi yhdysvaltalaisista jalkapalloilijaa, jotka varmaan nähdään pian Suomen tai Ruotsin liigassa. Ryhmässä oli paikalla 7 henkilöä. Ryhmästä neljä puhui venäjää. He olivat Ukrainasta. Kuulimme koskettavan kertomuksen mieheltä siitä, kuinka hän oli tullut Kreikan kautta Suomeen perheensä kanssa. Hänellä on vaimo ja kaksi lasta. Hän kertoi siitä, kuinka viranomaiset eivät usko heidän puheitaan. Hänen nuorempi tyttärensä oli pärjännyt hyvin matematiikassa Oravaisten koulussa, ja vanhempi poika oli 9.luokkalainen ja kovasti halukas ammattikouluun. Huolena oli se, että perhe todennäköisesti palautetaan maahan, jossa lapset eivät ole edes syntyneet. Tulevaisuus tuntui synkältä ja toivottomalta.

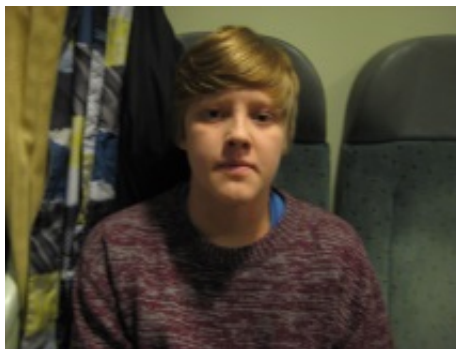

Paikalla oli myös Svenska kulturfondenin edustajia, jolle ryhmän jäsenet halusivat esittää kiitoksensa siitä, että koulutukseen kuuluu muun muassa ilmainen lounas. Kaikenlaista sitä tulee pidettyä itsestään selvyytenä.

Vierailun aikana heränneet keskustelut ja tuntemukset yhdistyivät aiempaan tutkimukseeni aikuisten maahanmuuttajien parissa erilaisissa tilanteissa: silloin kun he ovat koulutuksessa, työelämässä tai hakevat työtä Suomessa. Silmäni ovat näköjään myös harjaantuneet poimimaan ryhmistä ns. myöhään tulleet nuoret ja jäin pohtimaan, onko kyseinen koulutuspaikka juuri se, missä he saavat parhaan tuen – onko paikkakunnalla mahdollisuuksia tarjota perusopetusta oppivelvollisuusiän ylittäneille? Millaisia ryhmädynaamisia seikkoja opetustilanteissa ilmenee, kun samassa ryhmässä opiskelee täysi-ikäisiä lapsia vanhempiensa kanssa? Alani tutkimuksessa puhutaan

myös superdiversiteetistä, jolla tarkoitetaan sitä, miten samastakin maasta muuttaneet henkilöt eroavat vaikkapa koulutukseltaan tai maahanmuuttostatukseltaan. Siksi esimerkiksi "ukrainalainen maahanmuuttaja" on hyvin monisyinen kategoria, jota olisi kiinnostava tutkia henkilöiden omien kokemusten ja kertomusten sekä viranomaisten näkemysten kautta. Entä mitä ajattelee vöyrläinen, jonka murretta puhuu turvapaikanhakija? Millaista puhetta uudet tulijat ovat aiheuttaneet huoltoasemien parlamenteissa? Tätä aion tutkia vastaisuudessa, ja käynti Vöyrissä tarjosi hyvät lähtökohdat kontakteille ja tutkimuksen käytännön toteuttamiselle.

Matka ruotsalaiseen Suomeen

Menin äitin mukana tutustumaan maahanmuuttajien koulutukseen. Junamatka Vaasaan oli ihan törkeän pitkä ja selkänojat huonot. Lisäksi siellä junissa ei ollut pistorasioita eikä kenttää.

Kun me oltiin Vaasassa ja Vöyrissä, otin kuvia ruotsalaisista teksteistä ja kylteistä. Niitä

on yhteensä yli 35. Aluksi tuntui vähän oudolta ottaa kuvia ja vähän nolotti. Sitten se tuntui ihan kivalta.

Vöyrissä tutustuttiin Folkhälsanin tiloihin, joissa voi harrastaa salibandya, koripalloa, lentopalloa, käsipalloa, spinning-pyöräilyä, kahvakuulailua ja uimista. Koulun rehtori esitteli tiloja ja ymmärsin nämä sanat ruotsiksi. Tuntui ihan kivalta. Aulassa oli iso biljardipöytä, jossa välitunnilla kävi nuoret pelaamassa biljardia.

Tässä koulussa voi opiskella liikunnanohjaajaksi ja käydä urheilulukiota. Pihalla oli myös jalkapallohalli. Kouluun oli juuri tullut kaksi uutta opiskelijaa San Franciscosta. Kun me

oltiin tutustumassa ryhmään, niin toinen opiskelijoista oli ollut siellä vasta tunnin ja osasi sanoa ruotsiksi "kyllä", kun ope kysyi häneltä, "juotko kahvia?" Kun äiti oli kokouksessa opettajien kanssa, kuuntelin kokousta. Se oli aika tylsää, kun en ihan ymmärtänyt, mitä puhuttiin, kun kokous oli ruotsiksi. Tuttuja sanoja oli skolkurator, trevligt att träffa, tack, tack så mycket, hej, hejsan ja lärare.

Ihan lopuksi äidin työkaverit toivotti hyvää matkaa Jyväskylään ja sanoin heille "tack."

Epilogi

Seuraavana päivänä istumme kotona ruokapöydän ääressä. Pietu on valmis ensimmäisenä, lähtee pöydästä ja huikkaa "tack". Pikkuveli vastaa "vassokuud" ja hymähdämme perheen yhteiselle vitsille. Tämä voi tuntua tyhjämpäiväiseltä, ja jonkun mielestä on kaukana perheiden monikielisestä arjesta. Jokainen voi kuitenkin pohtia omia kielirajojaan, käsityksiään kielenkäytöstä ja sitä, miten määrittelee muiden kielenkäytön tilat. Millaisia mahdollisuuksia suomenkielisellä nuorella on ottaa oppimiansa kieliä haltuun? Kuuluvatko ne vain koulun tiloihin? Puhuvatko koulu ja vapaa-aika eri kieltä? Entä millainen on vastaanottokeskuksessa asuvan arki? Millaisen kieli- ja kulttuuripääoman päälle hän rakentaa tulevaisuutta? Kuka määrittelee osaamisen? Taajamajunalla pääsee jo pitkälle, mutta pisin matka tehdään asenteissa.

Kirjoittajista Sari Pöyhönen on professori Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskuksessa ja Pietu Viitanen 8. luokkalainen muuramelainen nuori Nisulanmäen koulusta. Kuvat Vöyristä ja Vaasasta: Pietu Viitanen.